

Aktivita v kostce

Žáci se seznamují s procesem kolektivizace, především s některými ideologickými figurami, které jej provázely. Analyzují obraz kolektivizace jako sociálního pokroku a obraz kolektivizace jako násilné sociální změny. Všímají si, jakým způsobem tyto obrazy rezonují v kulturní paměti a v pamětnickém diskursu. Posuzují validitu jednotlivých pamětnických vyprávění a jejich vazbu na dobový ideologický narativ. Aktivita pracuje se stejnými materiály jako v aktivita „Pamětnické perspektivy“, sleduje ale jiné vzdělávací cíle.

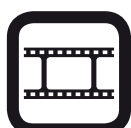
Didaktické cíle

Žáci se seznámí s procesem kolektivizace, pozornost se zaměřuje především na ideologické figury. Žáci vnímají různé postoje historických aktérů během kolektivizace a různé pamětnické perspektivy spojené s touto událostí, všímají si souvislostí těchto narativů s dobovým ideologickým vyprávěním. Žáci hodnotí proces kolektivizace.

Časová náročnost

Příprava učitele: 30 min.
Práce ve vyučování: 40–45 min.

Seznam scén

H1.S0 Úvodní video
C1.S3 Rozhovor s Jarmilou Novákovou
C1.S4 Komiks Kolektivizace
E1.S2b Rozhovor s Aloisem Klepalem II

Další materiály

Další materiály jsou dostupné online na webu Dějepis ve 21. století:

<http://www.dejepis21.cz/kolektivizace>

Filmová ukázka 1: Nátlak (Všichni dobří rodáci, 1968, r. Vojtěch Jasný): 1:55 min.

Filmová ukázka 2: Agitace za vstup do JZD (Cesta hlubokým lesem, 1963, r. Štěpán Skalský): 4:08 min.

Karikatura 1: Kulak a JZD (dobová karikatura, Vesnické noviny Bystřicka, č. 8–9, 24. 2. 1956, s. 3.)

Text: Formy a metody Agitace: reflexe vesničana (Vzpomínky Jana Boštíka)

Metodické podněty

Hlavním cílem cvičení je ilustrovat některé dobové ideologické figury vztahující se k procesu kolektivizace a upozornit na jejich přežívání v některých pamětnických diskurzech. Jarmila Nováková prezentuje perspektivu postižené „kulacké dcerky“, Alois Klepal jako potomek zemědělského tajemníka, který kolektivizaci řídil, je zastánce kolektivizace. Žák se toho z rozhovoru pamětníků o kolektivizaci mnoho nedozví, vlastně jen několik náznaků a hodnocení. Nováková mluví o tom, že „si užila“, nicméně povaha tohoto „užití“ není specifikována, Klepal zase mluví o tom, že „kdo nešel se vsí, musel počítat s následky“.

Absence širokospektrálních informací však není na škodu. Rozhovory simulují pamětnickou praxi, kdy pamětníci „mixují“ postoje, hodnoty, hodnocení, fakta, přičemž se striktně nedrží objektivního a lineárního výkladu. Cílem rozhovorů není dodání informací o kolektivizaci, ale prezentace různých pamětnických perspektiv. Filmové ukázky „zahušťují“ fakty hrubě vystavené koncepty kolektivizace, které žáci získali z analýzy rozhovorů. Tématem je, podobně jako v simulaci, situace rolníků při zakládání JZD, metody a formy agitace, pohled a motivace agitátorů, postoje rolníků vůči této agitaci. Intence první ukázky odpovídá pohledu Novákové, druhá ukázka se snaží ukázat perspektivu zapálených komunistů, částečně tedy koresponduje s Klepalem. Přesto se druhá ukázka od Klepalovy interpretace liší, a to především v názoru na recepci rolníků. Zatímco Klepal sugeruje, že Klepalův postoj sdílela většina vesnice, ve Skalského filmu jsou agitátoři sice vedeni čestnými úmysly a mají solidní sociální základnu, ale v zásadě se s vesnicí mijejí. Cvičení je časově náročné, především druhé video je tak možné zkrátit na polovinu.

Alternativou k využití videa je analýza textu – vzpomínek Jana Boštíka z jedné středočeské vesnice na podobu a formu agitace. Boštík sugestivně zachycuje především dlouhodobost a systematickosti nátlaku, nekorektnost tohoto nátlaku nespočívá tolik v přímých výhrůžkách (jako v komiksu), ale právě v systematické a ohlupující propagandistické mašinérii. Obrazy kolektivizace můžeme zakončit analýzou dobové politické karikatury, která ukazuje na nebezpečí kulaků pro vznikající JZD. Pamětnická vyprávění tak skrze tuto karikaturu budou zasazena do odpovídajícího politického rámce.

Proces postupného zpřesňování historického poznání by měl být zakončen syntetizující diskusí, která může být kombinována s vytvořením myšlenkové mapy kolektivizace, právě v této fázi může učitel dodat ta fakta či souvislosti, kterých si žáci nevšimli.

Navržený postup

Fáze 1 cca 5 minut

Seznámení s kontextem

Seznámení s historickým kontextem:

- nástup komunistického režimu, systémové změny ve společnosti – jednou z nich je kolektivizace

Seznámení s kontextem hry

- Hráč je v pozici památkáře, který má rozhodnout o osudu staré školy, k níž se váže řada malých příběhů místních obyvatel. Během svého šetření se s těmito osudy setkává.

Seznámení s kontextem postav

- Jarmila Nováková (Vachková): starostka, dcera sedláka, dopadala na ni třídní diskriminace
  - Alois Klepal: podnikatel, syn komunisty, za komunistického režimu prominent
- Rozdáme pracovní listy.

Fáze 2 10 minut

Rozdílné vnímání kolektivizace

C1.S4 Rozhovor s Jarmilou Novákovou + **C1.S4** Komiks Kolektivizace (obě scény jsou spojené)

E1.S2b Rozhovor s Aloisem Klepalem II

V rámci tohoto rozhovoru se soustředíme na otázky týkající se jeho otce, pouze ty mají vztah k námi sledovanému tématu.

Žáci si zapisují své postřehy do pracovního listu.

Fáze 3 10 minut

Reflexe.

Společná reflexe závěrů formou řízeného rozhovoru.

Fáze 4 10 minut

Následné aktivity – filmové obrazy kolektivizace

Žáci opět reflektují dva postoje vůči normalizaci – v první ukázce tvrdý nátlak na rolníky, aby vstoupili do JZD, v druhé ukázce nadšení agitátorů, které kontrastuje s nezájmem rolníků. Analýza dobové karikatury (Kulak a JZD).

Fáze 4 10 minut
alternativní

Následné aktivity – vzpomínka na agitaci JZD (Boštík)

Analýza dobové karikatury (Kulak a JZD)

Fáze 5 5–10 minut

Reflexe, shrnutí, tvorba myšlenkové mapy